

Poština plačana v gotovini.

VIDOVĐAN

GLASILO JUG. NAPREDNE OMLADINE

ŠTEV. 1.

LETO II.

IZDAJA

CENTRALNO TAJNIŠTVO JUG. NAPREDNE
OMLADINE IZ SLOVENIJE

V LJUBLJANI

(KONZORCIJ „VIDOVĐAN“)

VSEBINA:

OMLADINA NA PLAN!

JOŽE KREGAR: IZ PRAGE?

DR. STANE RAPÈ: ODKRITA BESEDA VSEM,
KI HOČEJO ZDRAV VZGOJNI SISTEM.

IVAN KOLAR: DR. IVAN TAVČAR — SLO-
VENIJAN.

INKO: «DIVJAKI».

VESTNIK C. T.

V C. T. VČLANJENA DRUŠTVA.

JUGOSLOVANSKO DIJAŠTVO.

SLOVANSKO DIJAŠTVO.

IZJAVA.

PONATIŠ DOVOLJEN LE Z NAVEDBO VIRI.

«VIDOVDAN» IZHAJA MESEČNO VSAKEGA 15. RAZEN JULIJA
IN AVGUSTA. 22

PRVA ŠTEVILKA STANE ZA DIJAKE 3 DIN, ZA OSTALE 4 DIN.

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: LJUBLJANA, TOMANOVA ULICA 3.

GLAVNI UREDNIK: *DOLFE SCHAUER*. — ODGOVORNI UREDNIK:

STANE RAPÈ. 22

OMLADINA NA PLAN!

O zračje pretresa jek domovine, razbolele in ponižane. Njen odmev je klic omladine: omladina na plan! Že dolgo ni bil ta klic tako glasan kot je danes. Že dolgo ni bila tako živa potreba, da se omladina strne kot en mož ter zajezi in izloči gnulobo, ki razjeda našo družbo. V dobi splošnega zastoja v javnem življenju, ko se odpor proti družabnemu zlu pretvarja v zagrizen plemenski boj, ki maje in ruši državni organizem, v tem času mora omladina stati na braniku domovine, na braniku svojih neomajnih idealov. Iz krvi tisočerih omladincev je vznikla naša narodna svoboda, naša pravica je, da jo dihamo čisto, neskajljeno. Sveta nam je in nedotakljiva. Kdor iztega predrzno roko, da zmane našo najdražjo svetinjo v močvirje razigrane javne morale in jo mirno prepušča strastem zapeljane mase, njemu veljaj naš odločen memento. Ne ljubi domovine, kdor ji hoče zlo. Zlo pa je vsak razpor in krhanje narodnih sil.

Omladina, napredka in svobode željna, ne vidiš li, kako ti blatijo tvoje najčistejše ideale? Kako dolgo boš še dušila odpor? Dovolj je oklevanja. Ne oziraj se ne na levo, ne na desno, ampak mahni tudi z jekleno pestjo, če treba. Sebi ohrani svobodno obzorje, domovini dostojno življenje. Preteklost nam je zapustila razdor in strasti, omladina pa mora biti nositeljica in prvoboriteljica novega duha. Duh omladine, ki je izkravavela za svoje narodne ideale, naj nas vodi in podžiga. Njena je bila borba za svobodo, naše je delo v svobodi.

Kadi se njiva. Odpira se pred nami prostrano polje, neobdelano, neposejano. Kje si sejalec, ki vržeš rodovitno seme v svežo brezdo? Omladina, naša domena je bodočnost. Na našem naklu naj se kuje usoda domovine, srečna usoda. Bodimo klicarji nove dobe. Podžgimo in oplemenimo naše moči in jih strnimo v zdravo mlado generacijo. Njej pa zapišimo v srca tri besede, ki so dedščina velikih dni: s v o b o d a, b r a t s t v o i n e n a k o s t.

Omladina na plan, na beli dan!

JOZE KREGAR:

IZ PRAGE?

Na kongres slovanskega studentstva v Prago je tudi Ljubljana poslala delegata. V »jugoslovanski delegaciji«, na brzo roko in s težavo stvorjeni reprezentanci dijaštva iz kraljevine SHS, je zastopal ta interese studentstva v Sloveniji.

Vabilo Prage na ta kongres je mlado univerzitetno mesto Ljubljana z radostjo sprejelo. Z resnobo in umevanjem važnosti tako širokih zborovanj vodeni razgovori o določitvi odposlanca in njegovih smernic so bili tedaj prva točka naših sestankov in sej. Tudi Zagreb je bil na delu. Beograd je mislil žeti dvakrat. V vseh njegovih pripravah je odmev iz Surdulice, Bregalnice... Skeptično smo zrli na te vesti, a Beograd v Pragi nas je kljub temu presenetil.

Po končanem »kongresu« so se delegacije razšle. Tudi v Ljubljano se je vrnil njen delegat in nam stvarno poročal o vsem poteku, ... potem pa smo pozabili na Prago in se, kot pred kongresom, predali sladkobi provincijalnega življenja ljubljanskega dijaštva.

S težkim neuspehom, ki ga je potek kongresa prisodil Pragi, Čehoslovaki niso zadovoljni. Ponosno Praho so užalili Jugoslovani!

In kaj sedaj?

Organ USČS, Studentska Revue 4./II. 1923. prinaša izpod peresa V. H. članek: Revizija slovanskega programa? Naj zve o njem tudi naše dijaštvo!

»Od nekdanj velja naš narod za nositelja slovanske misli, na naziv »slovanska Praga« je naša Praga ponosna. Kaj čuda, da s pojmom »slovanstvo«, »slovansko sodelovanje« tudi naše studentstvo pogosto operira. A dozdej je ostalo še vedno le pri samih besedah, do danes še ni povedal nikdo, kako si studentstvo to slovansko sodelovanje in konkretno zamišlja. To povedati je bil namen kongresa slovanskega studentstva, ki se je vršil v decembru 1922 v Pragi. V razliko od prejšnjih političnih kongresov in zborovanj je pa moral imeti ta prvi povojni kongres le stanovski in kulturni značaj, politična vprašanja pustivši ob strani, ker to se je že vnaprej, vsaj pri nas, dobro vedelo, da ga politični spori razbijejo že prvi dan.

Nepolitičnost kongresa je bila zato z vsemi sredstvi zagotovljena. Čehoslovaški zastopniki v pripravljalnem komiteju so v tej misiji obiskali Bulgarijo, Jugoslavijo in Poljsko, vračajoč se v mnenju, da so odstranili ali vsaj ublažili vse (politične) ostrine. Tudi sam aranžma kongresa je bil namenoma nepolitično izbran, oficijelni predstavnik naše zunanje politike izvoljen za protektorja, k otvoritvi povabljeni le oficijelni zastopniki visokih šol, glav. mesta Prage itd. S tem pa se seveda ni zabranilo, da bi se delegatom kongresa na ne-

oficijelnih recepcijah ne smelo razlagati ali o »intelektualnem Slovanstvu«, ali o »čuvstvenem Slovanstvu« na podlagi predstav kakega političnega voditelja, čemur je treba iz politične oportunitete zopet protipostaviti nazor o »— — intelektualno čuvstvenem Slovanstvu« kakor ga pojmuje zopet drug političen prvak.

Bil je torej sklican v Prago nepolitičen kongres. Osnovo delu je tvorilo 10 točk, ki jih je leta 1919 določilo zagrebško zborovanje jugoslovanskih, poljskih in naših zastopnikov. Toda ta deklaracija vsebuje toliko notranjih napak, nejasnosti in netočnosti, da res ni čudno, če delegati, ki so prišli v Prago, pravzaprav niso vedeli, zakaj gredo tja! Zagrebška deklaracija je pravzaprav duševno dete češkega studentstva iz dobe tik po prevratu (oktober 1919) in nosi na sebi vse znake takratne razmetanosti idej v dijaškem življenju. In če še upoštevamo, da je bilo šele februarja 1920 na »ustavodajnem« zborovanju po dolgih in izčrpnih debatah odrejeno za novo studentsko organizacijo U.S.Č.S. načelo nepolitičnosti in tolerance napram vsem konfesijam, ter sprejeta ideja stanovske zavesti, nam ne bo čudno, da bi ta zagrebška deklaracija danes potrebovala temeljite revizije.

K temu pa pristopa še zanimiv moment: zagrebških zborovanj v letu 1919 se je udeležila tudi delegacija narodno-demokratske mlade generacije poleg oficijelne delegacije Svaza.

Morda je imel praški kongres provesti to revizijo 10 zagrebških točk, gotovo pa je, da so te napake (glej točki 6. in 7., ki govorita o sodelovanju politično delujočega studentstva in k temu potrebnih zborovanjih!) zakrivile znatno desorijentacijo v glavah delegatov, tako, da se je nepolitični kongres razbil ob političnih postulatih. Kongres, čeprav slavnostno otvorjen, sploh ni prišel do dela. Šest dni se je pogajalo za kulisami, bodisi v pripravljalnem odboru, pri posvetovanju predsednikov delegacij, bodisi v dogovorih posameznikov-delegatov in to je imelo za posledico vseobčo disgustacijo in skepso. In kdo je tu krivec? Kriv je temu oficijelno nesprejemljiv zahtevek Jugoslovancev, da naj bi Bolgari, če jim je do udeležbe na tem kongresu, dali manifesten proglas, v katerem bi 1. obsodili izjave bolgarskih politikov za časa vojne, v katerih so se odrekli slovanstvu, kakor tudi, da obsodijo bolgarsko politiko iz let 1885, 1913 in 1915 in 2. da bi bolgarska delegacija slovesno osvedočila, da so Bolgari Slovani. Kar se tiče tega zahtevka, so bili vsi drugi razen Jugosl. naziranja, da kaj takega na kongresu sploh ne spada in da bolgarska delegacija podobnega proglasa sploh ne more dati. Hiba pa je že v tem, da je bila ta zahteva beogradskih Srbov sploh pripuščena k obravnavi, kajti z njo se spočetka niso strinjali niti delegati iz Zagreba in Ljubljane in da se je podleglo terorju ene delegacije, da se rešijo politični problemi, ki so bili po prej dogovorjenem programu izločeni iz kongresa. In tako se je nepolitični kongres dijaštva sprevrgel v nekakšno

dijaško slovansko mirovno konferenco, na kateri je bilo pa šele treba diktirati Bolgarom sramotno premirje. Jugoslovani, zlasti Srbi, so si privzeli pozo diktatorja-zmagovalca in so se drznili zahtevati celo, da Bolgari, čeprav se je njih predsednik pri slavnostni otvoritvi iskreno izjavil za sodelovanje z ostalimi slovanskimi dijaki, da ti Bolgari zapuste kongres, sicer da odidejo sami. Zdaj pa, mesto da bi se te šovinistične diktate kategorično zavrnilo, kar so edino zaslužili, pride vrsta na kompromise. Sporazumeli so se, da se mesto delovnih sej kongresa vrše informativna posvetovanja posameznih delegacij. Toda že drugi dan so Jugoslovani opustili obljubo in niso prišli, nasprotno, izjavili so, da s češkoslovaško delegacijo ne marajo imeti opravka, ker se je ona baje pogajala z bolgarsko. Toda tudi pozneje so se še nadalje dogovarjali z njimi. Precej dramatičen je bil ves ta spor. Mučno pa je bilo pri tem, da so na banketih in podobnih prireditvah Jugoslovani zavzeli sedeže celo ob strani Bulgarov. Vendar se mi zdi, da bi kljub temu sporu, ki je grozil izzvati nove spore, n. pr. ruskoukrajinskega in ruskobeloruskega, ta kongres vseeno ne prinesel pozitivnih uspehov. Kajti dijaštvo v ostalih državah še ni doslej — razen na Bolgarskem in morda pri Lužiških Srbih — organizirano na stanovski, ampak na politični podlagi. Razen Poljakov, s katerimi smo se zblizali na tem mednarodnem forumu, ni menda države ali slovanskega naroda, ki bi spoznal nujnost in prednost stanovskega dela dijaštva, kakor ga mi gledamo.

(Dalje.)

DR. STANE RAPE:

ODKRITA BESEDA VSEM, KI HOČEJO ZDRAV VZGOJNI SISTEM.

V zadnjem času je postalo aktualno reševanje problema, ki se tiče razmerja med učenci in učitelji in to predvsem pri nas v naših zavodih, kjer se postavljajo najrazličnejše mogoče in nemogoče teze, ki naj pojasnijo ali pa opravičijo abnormalno stanje v učnih uspehih našega dijaštva. Ne bo odveč če tudi v dijaškem listu načnemo ta problem in mu skušamo dati podlage, ki je zasidrana ne le v enostranskem poznavanju razmer, kot so to učinili razni profesorski zbori, ampak predvsem v prizadetem delu današnjih obtožencev — dijaštvu samem. Poglejmo najprej, kaj je dijaštvo dosedaj izneslo samo v pojasnilo in opravičilo goraj omenjenega stanja.

»Hermes«, dijaški list, ki ga je izdajal »Odbor izobrazbe valnega krožka dijakov trgovske šole v Mariboru« ima na uvodnem mestu članek »Naši cilji«, kjer pravi med drugim:

»Učenci teh (strokovnih-trgovskih) šol si ne pridobe izobrazbe ki jo zahtevamo od izobražena. Absolventi teh šol so mnogokrat tako malo poučeni o vprašanjih izven strokovnih ved, da jih v tem navadni delavec prekašajo. — Snov, ki se mora v šoli obdelati, je ogromna. Učenec je zadovoljen, če se mu le posreči obvladati, kar se zahteva. Da bi se razven najpotrebnejših predmetov obravnavalo še razne druge vede, primanjkuje časa. Da bi se sam pečal z raznimi drugimi znanostmi, nima časa, ali bolje rečeno, se dela ne more oprijeti, ker je navajen učiti se le tega, kar mu drugi ukažejo. Če se res poprime dela, kmalu obnemore, ali pa se ga naveliča.....

Ljubši so nam izprehodi in zabave kakor predavanja, rajše gremo v Gosposko ulico kakor h knjigam..... Sami sebe moramo vzgojiti tako, da ne bomo videli v učenju muke in dela, ki ga moramo izvršiti, ampak, da ga bomo smatrali za naše privatno učenje in ne bomo polagali take važnosti na rede, kakor bi se samo zanje učili.«

Kar čitamo na tem mestu, bi mogli prenesti tudi na vse druge vzgojne zavode, povsod bi nam slične izjave nudile oporo za razmišljanje. In zaključki?

Dijaštvo samo ne pozna prave metode ekonomske izrabe sil pri učenju, kar privede mnoge — povprečno nadarjene — do obupa, ker spričo ogromne tvarine, ki jo zahteva strokovna šola, ne zmorejo niti najnujnejšega, kaj šele, da bi posvečali pažnjo strokovnemu učenju in splošni izobrazbi obenem. Če pridenemo sedaj tem vrsticam še dejstvo, da se najrazličnejši predmeti, ki so obvezni na šolah, podajo času povsem neprimerno, ali pa vsaj tako, da tvarina sama, ki se jo gojenci nauče, v življenju ne nudi prav nikakršne realne podlage boju za obstanek, potem nam bo postalo jasno odkod neuspehi in kam nas vodi vsa dosedanja praksa. Skratka bi lahko trdili, da je ustroj šol, pa bodisi strokovnih ali pa onih, ki so namenjene predvsem za splošno naobrazbo, pogrešen, ker gojenca pač izvežba za strokovno delo, ne usposobi ga za samostojno reševanje najrazličnejših življenskih problemov, ki jih naj stavi vsakdanjost. Ni čuda tedaj, če dijaštvo pri najboljši volji ne kaže tistega zanimanja in tiste vztrajnosti pri svojem studiju, ki bi ga imeli in smeli pričakovati od njega roditelji in učitelji. —

Pred menoj leži statistična tabela učnih uspehov dijaštva srednjih šol v šolskem letu 1922./23. ob koncu pa strokovno razmotrivanje profesorskih zborov, kaj je povod učnih neuspehov tudi za to leto. Med drugim čitamo: 1. poyojna psihoza, 2. malomarnost in brezbriznost gojencev, 3. deloma nenadarjenost, 4. slaba podlaga, 5. malo

zanimanje starišev za deco in 6. izredno težavne socialne razmere (mizerna stanovanja s slabo razsvetljavo, oddaljena stanovanja in vsled tega vožnja z vlakom k in od pouka). Brez obotavljanja moremo priznati razlog pod 5 in 6. zato se tu nočem muditi dalje časa, razlogi od 1. — 4. so pa sigurno vredni naše pažnje, zato naj mi bo dovoljeno obdelati jih vse po vrsti.

P o v o j n a p s i h o z a :

Kakor kavčuk raztezen pojem, ki je postal posebno današnji površnji družbi, ki se straši truda za globlje razmišljanje, jako simpatično izhodišče za opravičevanje na prvi pogled neutemeljenim pojavom sodobnosti. Gotovo je, da si vsakdo kot povzročitelja te »p s i h o z e« označi leta »strahote«, kar je pa po mojem mnenju ne le pretirano, ampak docela pogrešno. Ne rečem, da niso vojna leta uplivala na javno življenje in posebej še v našem slučaju na vzgojno uplivanje, trdim pa, da velja to za generacijo, ki študira v letu 1922./23. le posredno. »Povojno psihozo«, da se izrazim konkretnije: malomarnost in brezbržnost gojencev, podivjanost itd. so povzročili v veliki meri oblasti in odgovorni vzgojni faktorji zajedno s svojim mnogokrat povsem nepremišljenim postopanjem takoj ob »prevratu«. V času vrenja, ko je vse hotelo prekiniti s tradicijo, so rešavali najtežje probleme — r e f o r m o š o l s t v a — nalogam nedočasli možje, na mah so zašli iz enega ekstremna vzgojnega konservatizma v nasprotni ekstrem neomejenega liberalizma. Nezavedajoč se resnosti položaja so (naj na tem mestu navedem le najbolj kričeč slučaj) policijski disciplinarni red, ki je onemogočal dijaštvu tudi le najmanjši samostojni gib, z enim mahom nadomestili s svoboščinami, ki so se morale zdeti treznemu opazovalcu če ne več, vsaj sumljive vrednosti za pravilen in uspešen nadaljni razvoj vzgojnih institucij. Med tem, ko je dijaštvo, ki je v onem času bilo vajeno najstrožjega vodstva, pa bilo v kateremkoli oziru, začutilo svobodo individualnega razmaha in se tudi jelo posluževati novih pravic v polni meri, so se odgovorni činitelji zbal dalekosežnih posledic svoje »reforme« in začeli korak za korakom zopet okrnjevati pravkar izdane liberalne fermane. — Policijski šolski režim, ki je dušil prodorno silo mlade dijaške generacije nekda; in pa dejansko občutena, za takratno prehodno dobo gotovo pretirana svoboda, sta pomagala ustvarjati takozvano »povojno psihozo«, ki ima brezdvomno pretežni del svojega izvora v prvih mesecih in letih po vojni in morda minimalen del v »letih strahote« samih. Tožiti danes o zakrknjenosti dijaštva, o njegovi malomarnosti in ne vem o kaj še vsem, je prepozno. Izgovarjati se pa na »psihozo« je naravnost farizejsko, ker je ista plod prizadevanja stare generacije, ki bi učinila dosti hvaleženejše delo, ako bi v samoobtožbi spoznala svojo pravo sliko in skušala potom sebe korigirati mladino.

(Dalje.)

IVAN KOLAR:

DR. IVAN TAVČAR - SLOVENIJAN.

(l. 1871.—1875.)

Kot abiturijent novomeške gimnazije je prišel 20-letni Tavčar jeseni l. 1871. na Dunaj študirat pravo. Središče in ognjišče slovenskih visokošolcev na Dunaju je bilo akad. društvo »Slovenija«,¹ ustanovljena 1869. že v tretjič. Obe prejšnji Sloveniji iz leta 1848. in 1861. je uničila reakijska doba absolutistične avstr. vlade. Tudi ustavna doba (z l. 1867.) ni bila baš prijazna enakim slovanskim pokretom, a »dalo se je živeti za silo«, čeprav so morali užiti mnogo strahu pred pretnjami, ki so jim grozile z razpustom.

V javnem političnem življenju Slovencev sta bila znaka te dobe strahopetnost in duševna apatija. »Slovenija«, najstarejše slov. akad. društvo, je značila ojačen organiziran nastop slovenske visokošolske mladine, ki si je razpalila svojo narodno čutečo zavest ob navdušenih klicih na zborovanjih »slovenskih taborov« zlasti v l. 1868., 1869.

Takrat je imela visokošolska omladina vplivno in važno besedo v prebujajočem se političnem življenju Slovencev. Mnogokrat je izrekla poslancem kot zastopnikom svojega naroda pohvalo in priznanje z zaupnicami ali pa jih tudi javno grajala in jim izrekla nezaupnico, ako so grešili nad dolžnostmi poslanstva, nesvesti si svoje naloge.

Bil je to pokret mladoslovenske liberalne struje, koje duševni voditelj in ustvaritelj je bilo trozvezdje Stritar, Levstik, Jurčič. Narodni »prvaki« (Bleiweisovci) so postrani gledali mlado liberalno »Slovenijo« in njen program, na kojega so si napisali kot namen društva: napredek in omika članov v znanstvenem in narodnem oziru na s v o b o d o m i s e l n i podlagi.

K temu ognjišču je privedla pot tudi mladega jurista Tavčarja.

Zapisnik l. shoda¹ »Slovenije« v zimskem tečaju 1871./72. (21. X.) pravi, da je gospod Štef. Širok, predsednik, pozdravil tudi novo došle gospode, ki so ravno s tem, da so se na Dunaj napotili, pokazali, da jim je svobode mar in jih prosi, da bi tudi oni pripomogli k temu, da bi »Slovenija« ne nosila zastonj imena »mlade liberalne Slovenije«.

¹ Vsled političnih razmer je bilo l. 1914. ustavljeno društveno življenje, ki ga je ob ustanovitvi ljubljanske univerze zopet vzbudil (mes. sept. 1919.) takratni jurist praške univerze dr. Janže Novak ter društvo reorganiziral, ki je naslednje leto 1920. spremenilo ime »Slovenija« v današnje: Jugosl. akad. društvo »Jadran«.

² = občnega zbora.

Koj ob prvem koraku v novo življenje je imponiral s svojim nastopom kot zastopnik svojih tovarišev: »Gospod Tavčar, novodošlec, se je zahvalil v imenu novodošlecev s prav gorkimi besedami za prelepi sprejem in obenem na srce pokladal, da svoboda se mora s pravo vednostjo vrstiti, kajti, v vednosti je svoboda.« —

Na naslednjem shodu »Slovenije« je bil že izvoljen v odbor in prevzel tajniško mesto. Že to priča o njegovem simpatičnem nastopu, o katerem piše takratni predsednik Fr. Šuklje v slavnostni številki »Slov. Naroda« 1921.:

»Dr. Tavčar si je kmalu znal pridobiti ugled tudi med starejšimi, dasi smo sicer bili vajeni »mladino« obdržati v skromnosti in odvisnosti. Pri Tavčarju ni šlo!«

Tu in v takih razmerah se je oblikoval mladi politik, govornik in pisatelj v živahni debati na društvenem shodu ali seji, v razpravah v literarnem klubu, s svojimi predavanji, in zopet z nastopom kot slavnostni govornik na pozdravnih večerih liberalnim poslancem ali drugim častnim gostom, ki so jih »Slovenijani« vedno vabili na svoje »besede«, »slave« in druge svečanosti. Zraven pa je pisal povesti za »Zoro« in »Zvon« in razprave za »Vestnik«, čeprav mu niso bila tla z rož'cami posejana, in se je moral ubijati z inštrukcijami kakor vsi kmetški študentje.

Tako je rasel bodoči narodni voditelj. Bil je dober družabnik, vesele dovtipne narave, krepkega humorja in samozavesten in kakor ga nam predstavlja Fr. Šuklje: »Visokostasen, s krepkimi prsi in močnim tilnikom, lepo glavo, pravilno rezano, pokrito z gostimi kodri, glas zvonek bariton, dikcija njegovih govorov bujna, polna pesniških podob, — z jedno besedo: divota ga je bilo videti!«

Zapisniki skozi vsa leta njegovega bivanja v društvu pričajo o njegovem živahnem posečanju v debate, o njegovih predavanjih, odposlanstvih v razne odseke itd. Zraven vsega širokega zanimanja za vse, kar je živelo daleč in blizu krog njega pa je pridno študiral in dovršil študij kakor malokdo, točno v štirih letih! Promoviral je l. 1875.

Ker je v spomenici o 25-letnici »Slovenije« (1894) objavljeno le malo gradiva, naj navedem tu nekaj važnejših odlomkov še ne objavljenih o Tavčarju Slovenijanu.

Kot tajnik je vodil v zimskem tečaju zapisnik shodov in sej »Slovenije«. Iz njegovih zapisnikov veje živa in krepka pripovedna beseda, nič podobna tako običajnim »poročilom«, ki ne govore nič in ne povedo nič. Zraven pa so pisani skrbno in vestno, kakor bi jih pisal stenograf.

Nekdanji običaji visokošolcev so bili povsem drugačni kakor danes, ko se že niti ne ve več o »brucovskih diplomah«, brucovski brezpogojni pokorščinah, o starih »hišah« ali recimo mimogrede o sabljanju v zvezi z viteško brambo društvene in osebne časti, o krokarskih diplo-

mah ali o nešteti drugih brihtnih in nebrihtnih študentovskih domisliah. Da bi »obči viharji rušili seje« kakor je bilo to nekdam skoro običaj, se dandanes neprivetijo zlepa.

Danes je črnošolski študent hladan, skoroda skeptik, ali pa flegmatik, kot da ni mlad kakor so bili nekdam, ko je iz njih mladost kar žuhkala. Čustvena plat je mrzla in nezaupanje v samega sebe ni moglo dati prostora ničemur več, kar bi ga dvigalo nad vsakdanjost.

(Dalje.)

INKO:

„DIVJAKI.“

Čudna beseda, že na pol pozabljena v današnjem hudo čudnem času. Divjak, ki jih imam v mislih, žive pri nas v kulturni Evropi, v modernem 20. stoletju, prenasičenem vsega hipermodernega, tako kubizma kot električnih žog in granat, krvavih dreves, lun in solne. Njih bivališče pa ni daleč kje v pragozdovih ali kraških jamah, marveč na žariščih znanosti in umetnosti, na naših — univerzah. To so neorganizirani akademiki, kakor se sami nazivajo »neopredeljeni«.

Disertacije bi se dale pisati o tem čudnem zarodu, ki ga naziva dijaštvo vseh časov s karakterističnim imenom »divjaki«. Kolikšna mreža zanimivih psiholoških momentov je preprežena v razmotrivanju vprašanja o pojavu te vrste akademično (!) izobražujočih se ljudi. Visokospoštovana alma mater, ognjišče vsega kulturnega življenja, nudi zavetje vsem, ki so žejni resnice življenja. Njeno dobrotljivost pa izrabljajo stoteri, ki so se zarili med platnice njenih knjig, zadelali okna in vrata in si naredili velika šoferska očala, barvana zeleno in črno, da ne vidijo solčne narave, ki jim je dala življenje in luč. Kakor trotje v satovju, ki so ga znesle pridne čebele, spijo med platnicami in rijejo po njih huje od knjižnih mrčesov in se ne zavedajo, da leži v teh knjigah življenjsko delo resničnih mož, ki so šli iz življenja v življenje, iz naroda v narod, iz človeštva za človeštvo. Ne zavedajo se, da so izvoljenci ljudstva, ki jih je poslalo v svetišče, da izidejo iz njega prosvetitelji njegovi. Čuli so tajne besede svoje mame »Da boš ,gospod', pa jih niso razumeli. Ne vedo, da je kultura last vsega naroda, in ne vedo, da je narod tisti, ki je postavil svetišče njej; ne vedo, da so sami last naroda in njegov največji dolžniki.

V mraku se vale take zaočalne sence, blede in upadle po stopnjicah in tipljejo s palčko za stebri, osvetljenimi z električno lučjo, sled proti izhodu v noč. Kakor so prišli, tako so odšli, dokler jim ne napiše

usmiljena roka na črn križec: »umrl je nadebuden mladenič za jetiko. Poznal je dobro že 3 akcente . . . koliko načrtov je leglo z njim v grob . . .« »Znal je polovico kodeksa Justinianovega na pamet.« — lahka mu zemljica!

To je ena vrsta teh divjakov. Študirajo, da študirajo. Druga je praktičnejša zase, za družbo pa še bolj kvarna. To so oni, ki študirajo po kopitu, na katerega so se navadili na današnji nepraktični srednji šoli, to je, kako bi prišli do »zadostnega« reda. Tvegajo za to tudi denar, svoje prepričanje, svoje poštenje itd. če le razpolagajo s takimi dobrinami. V ostalem je njih dom zakajena kavarna, dekleta vseh vrst, kino niti omenjati ni treba in shimmy moda se pri njih sama po sebi razume. V lepih usnjatih listnicah razpolagajo z vizitkami, tiskanimi na finem papirju, na njih pa se blesti »cand. ing. mont.« in bogsigavedi kaj še vse, v družbi se predstavi če ni drugače tudi z »inženir pred izpiti«, dasi nima niti enega kolokvija, semestrov pa samo deset.

Le v enem momentu so agilni: kadar nastane krik po štipendijah. Takrat je najrevnejši med najrevnejšimi, največja krivica se mu je zgodila, zakaj država mu ne da podpore niti »za v kavarno« — pardon — niti toliko, da bi v miru »študiral«.

Krivi so vsi, najbolj seveda organizirani »kolegi« (»tovarišev« ne pozna), kaj da spijo, da nič ne delajo, da je to škandal in tako naprej.

Poleg teh dveh glavnih tipov »divjakov« so še razni drugi, ki se pa ne razlikujejo mnogo drug od drugega. Pomilovanja vredni so skeptiki, ciniki, megalomani, mai-contenti in podobna zalega. Ti vse vedo in znajo in vse prevladajo, kakor pravijo sami, zato hočejo biti »svoobodni«; če pa slučaj nanese, da potrebujejo svojega delegata, se kratkoma sestane »organizacija neorganiziranih« in basta.

Nekaj jih je, ki hočejo biti »kolegijalni« in se za proformo vpišejo v tisto kulturno-politično organizacijo, koje tajnik mu je na primer bližji rojak ali bi imel rad eno legitimacijo več, ali ker je morda dobro za vsak slučaj, da je človek vendarle kje »zapisan« in še kak drug vzrok. Tudi te vrste animal ni novega kova, poznajo jo že stari zapisniki. Vselej mu je hudo žal, da ni vedel za ta in ta zbor ali sestanek, kajti »odbor bi lahko vedel« — tako pravi — »da on sploh ne zahaja v društvo, da bi zvedel, kaj se godi; v časopisih pa ni mogel brati, ker on sploh ne bere časopisov« (!) Naravno je, da se skušajo društva takih odličnih članov otresti in izvrši se isti proces kot v čebelnjakih, kadar se otresajo čebele trotov.

Preostaja še beseda o organizacijah samih, o pojmovanju dela v njih, in o njih pomenu za človeško družbo in za posameznika, o posledicah takih razmer in o onih ki nosijo k r i v d o.

VESTNIK CENTRALNEGA TAJNIŠTVA JUG. NAPR. OMLADINE IZ SLOVENIJE.

Centralno tajništvo jug. napredne omladine iz Slovenije. Doba, v kateri živi današnja dijaška generacija, zahteva od nje samostojnosti v mislih in dejanjih. Narod jugoslovanski pričakuje od svoje omladine novo življenje, prerojenje in zaupa v njo. Da pa tudi izpolni omladina vse nanje stavljene naloge, je treba, da se združi v enotno, delazmožno organizacijo in zločin nad narodom bi bil, če bi se istomisleči in za enakim ciljem strmeči odtujili in ne združili. To so živo občutili oni tovariši, ki so pred približno enim letom osnovali zvezo vseh naprednih akademskih in srednješolskih društev iz Slovenije, Centralno tajništvo jug. napr. omladine. Namen tega društva je, da prevede skupno delovanje na kulturnem in gospodarskem polju in skrbi za zблиžanje naprednih dijaških društev. C. T. je izvrševalni in reprezentativni organ v njem organiziranega dijaštva. Svoj namen dosega C. T. s svojimi odseki, statistično-organizatoričnim, socialno-ekonomskim, kulturno-informativnim in prosvetnim ter z lastnim glasilom.

Clani te zveze so napredna dijaška društva. Danes šteje C. T. 10 članov, 5 akademskih in 5 srednješolskih društev in sicer: J. n. a. d. Jadran, klub jug. napr. akademikov iz Italije, klub slov. akad. v Celju, društvo jug. akad. v Mariboru, društvo jug. akad. v Ptujju, »Preporod«, »Korotan«, »Sloga«, društvo naprednih dijakov v Mariboru in »Prosveta« v Novem mestu.

I. izredni občni zbor C. T. 11. marca t. l. (po zapisniku). Predsednik, tov. Schauer, je otvoril ob ¼11 uri občni zbor, pozdravil vse navzoče in konstatiral sklepčnost; zastopana so bila sledeča društva: j. n. a. d. »Jadran«, klub j. n. a. iz Italije, klub slov. ak. iz Celja, društvo jug. akad. v Mariboru, društvo jug. ak. iz Ptujja, »Preporod« in »Korotan«.

Tov. predsednik razloži vzrok sklicanja izred. obč. zbora. Vsled izstopa j. n. a. d. »Triglav«, podružnica v Ljubljani iz C. T. so bile sekcije okrnjene in delo v njih onemogočeno. »Triglav« je namreč izstopil ob priliki volitve delegacije na vseslovanski studentski kongres v Pragi. Po predsednikovem poročilu, ki je referiral podrobno o izstopu »Triglava« in poteku kongresa v Pragi, je sledila dolga, mestoma zelo burna debata. Sad te debate je bil, da je občni zbor z 27:4 glasovi ugotovil, da je centr. odbor pravilno postopal in pravilno komentiral društvena pravila.

Nato je sledilo tajnikovo poročilo. Sedaj je včlanjenih v C. T. 10 društev, 5 akademskih in 5 srednješolskih. Do izstopa »Triglava« je bilo delovanje centr. odbora živahno; gojili so se stiki z raznimi dijaškimi organizacijami v tu- in inozemstvu, zlasti s čehoslovaškim studentstvom.

Tudi blagajnikovo poročilo je bilo soglasno sprejeto. Na popoldanskem sestanku so podali svoja poročila načelniki odsekov. (Vsled pomanjkanja prostora ne moremo obširneje poročati o tem. Opomb. ured.)

Po absolutoriju staremu odboru, so se vršile volitve, ker je stari odbor podal demisijo.

Izvoljen je bil sledeči odbor:

predsednik: Dolfe Schauer, cand. iur.

podpredsednik: Matija Primus, stud. iur.

tajnik: Gojmir Jelenc, stud. iur.

blagajnik: Tone Grahor, stud. med.

načelnik stat-org. odseka: Ciril Špindler, stud. iur.

načelnik soc.-ekon. odseka: Alojzij Poljanšek, cand. ing.
načelnik kult. inform. odseka: Milan Zadnek, stud. tech.
načelnik »Prosvete»: Jože Kregar, stud. med.

V nadzorstvo so bili izvoljeni: Janko Omachen, stud. teh., Jože Gračner, stud. iur. in Zora Antunović, stud. chem. Častno razsodišče tvorijo: Stojan Bajič, Hinko Lučovnik, Zdravko Kajnih, Lojze Penebšek in Marjan Zajc.

Med slučajnostmi je tov. Bajič pozival, da naj navzoči tovarši delajo na to, da se napredne vrste strnejo kot en mož in je stavil sledeči predlog, tičeč se razmerja C. T. do Triglava. »C. T. je, v svesti si svoje naloge in da pokaže svojo dobro voljo za sporazum, umaknilo obtožnici profi j. a. d. »Triglav«, pridržuje si pa razpravljanje o škodi na podlagi sporazuma«. Predlog je bil z večino glasov (19:10) sprejet.

Ob 5. uri je zaključil tov. predsednik občni zbor.

Centralni odbor. Na izrednem občnem zboru izvoljeni odbor je moral najprej urediti še nekatere upravne zadeve. Glavno pažnjo pa je posvečal osnovanju prepotrebne glasila jug. napr. omladine v nadi, da z listom ojači napredne vrste dijaštva in zavrne očitke javnosti o malomarnosti današnje omladine. V koliko se mu to posreči, pokaže bodočnost.

Nadalje je prevzel centralni odbor nalogo, da zbere material za mednarodno studentsko razstavo v Páradu, kamor je povabljeno tudi jugoslovansko studentstvo. Centr. odbor prosi in poziva k sodelovanju vse one, ki jim je ležeče na tem, da se častno in dostojno pokažemo na mednarodnem forumu. Rabimo predvsem statistiko našega dijaštva, podatke o prehrani in stanovanjih, slike naših domov, skratka vse, kar se nanaša na naše dijaško življenje. Upamo, da se bo naše dijaštvo zavedajoč se važnosti take mednarodne razstave radovoljno odzvalo klicu C. T.

Podatke, slike itd. pošljite najkasneje do 5. junija t. l. centralnemu odboru. Da je rok tako kratek nismo krivi mi, ampak to, da smo šele pred kratkim dobili poziv k sodelovanju.

Odbor.

Statistično-organizatorni odsek C. T. je začel po doljšem odmoru zopet z normalnim poslovanjem. Odkar je namreč njegov prvi načelnik t. G. Omachen odstopil, odsek ni več deloval, dasi ga čakajo važne naloge. Za tekoče poslovno polletje si je odsek zamislil kratek delovni program. V prvi vrsti hoče voditi evidenco o idejni pripadnosti in o zanimanju in strokovnem študiju dijaštva. Slednji podatki bodo gotovo dragocen material za vsakogar, ki mora izbirati študij in poklic, zlasti ker je v tem pogledu zbranega le malo gradiva. V organizatornem delu hoče posvečati največjo pažnjo srednješolem, najmlajšim členom v verigi narodnih in kulturnih delavcev. Želi pa da se tudi srednješoleci kar najtesneje oklenejo C. T. Kako naj se izvede ta načrt v podrobnostih, je treba še razmišljati. Vse one pa, ki morejo k njegovemu uresničenju kaj doprinesti bodisi s svetom bodisi z dejanjem, toplo vabimo k sodelovanju.

Odbor.

Kulturno-informativni odsek C. T. Odsek ima dva oddelka in sicer statističnega in kulturnega.

Statistični oddelek skrbi v prvi vrsti za natančne sezname visokih, srednjih in strokovnih šol v Jugoslaviji in važnejših v tujini. Šolstvo v tujini se upošteva po potrebi. Da ne bo odbor na slepo zbiral statistiko in sezname, prosi, vsa v C. T. včlanjena društva za tozadevne želje. Sporoči naj se, posebno za inozemsko šolstvo, na katere šole se večina ali posamezniki nameravajo podati. Statistični odsek bo nato skrbel za točne podatke dotičnih šol, ki bodo nato članom na razpolago. Statistični oddelek ima tudi nalogo zbirati

statistiko jugoslovanskega časopisja in revij, ter važnejših strokovnih revij in kulturnih časopisov v tujini.

Kulturni oddelek deluje v tesni zvezi z odsekom C. T. »Prosveto«, omejujoč se na napredno dijaštvo. Stiki naprednih vrst se morajo utrditi in poglobiti. Ustvaritev enotne, jeklene napredne fronte napredne omladine v Sloveniji je danes neobhodna potreba in naša sveta dolžnost. Potom prirejanja predavanj in izdajanja brošur informira odsek napredne vrste o važnih kulturnih dogodkih na socialnem, gospodarskem in političnem polju.

Napredna mladina danes mera zasledovati pazno svetovne, kulturne dogodke, da bo, ko pride čas, pripravljena z večšo roko in bistrim razumom, da vodi svoj narod.

Odbor.

Socialno-ekonomski odsek. Če preotrimo čehoslovaške dijaške gospodarske institucije, vidimo kako malo smo storili dosedaj mi na tem polju. Res je velika razlika med univerzitetnim mestom Prago in Ljubljano, vendar bi mi lahko storili mnogo več, če se ne bi vdajali tudi v tem oziru vplivu indiferentizma. Danes ko si skuša sleherni odpomoči z organizacijami, nimamo akademiki v Ljubljani skoro nikakih gospodarskih in ekonomskim institucij. Tovariši, tukaj je naše najvažnejše polje, kjer naj sodeluje vsak, z vsemi svojimi močmi. Toda o tem drugič.

Beda v kateri se nahaja danes akademik vsled nestalnosti razmer z vedno rastočo draginjo je mnogo hujša od one, v kateri je živel akademik pred vojno, ki je pri vsej svoji bedi računal lahko vsaj s stalnimi fakti. Danes mora računati tudi tisti, ki si je preskrbel podpor, da more za silo shajati, s tem da bo moral že prihodnje dni omejiti vso hrano samo na kosilo in morda tudi nato ko bo moral oditi domov in čakati boljših časov. Se celo tisti, ki je boljše situiran, s strahom pričakuje, kedaj se ukine ta ali oni oddelek, plača profesorjem itd. in bi bil na ta način prisiljen, da nadaljuje svoje študije tam, kjer ne bo mogel izhajati.

Tako v domovini. Med tem ko pa vpliva naravnost uničujoče na vse one tovariše, ki študirajo v inozemstvu razen tega še padanje vrednosti našega denarja. Poroča nam tovariš, da se mu zdi to kakor neukrotljivi Brdavs, ki je vedno za njim. Kamor pride v par mesecih mu je vse za 100% dražje in hočeš, nočeš-moraš drugam. Komaj pa je nadomestil one izpite, ki mu jih iz prejšnje države niso priznali, komaj se je nekoliko priučil jeziku, že je ta nepridiprav za njim. Kakšna je ta beda, ki jo morajo prenašati naši tovariši v tujini, daleč od doma, vezani na vsemogoče šikane ob mejah, ve samo tisti, ki jo je občutil. Pozivi in apeli v časopisih so obupni klici onih naših najbednejših v tujini.

V takih razmerah je pač jasno, da se akademik ne more mirno posvetiti niti svojim študijam, da o vsem drugem ne govorimo.

Našemu odseku je stavljena naloga, da skrbi za zboljšanje ekonomskih prilik predvsem v Ljubljani in da posveča skrb tudi našemu dijaštvu v inozemstvu. Zato stoji v stikih z akademskimi in srednješolskimi gospodarskimi instituti, organizacijami kot s posamezniki po možnosti v vseh univerzitetnih mestih, dobiva od njih informacije in podatke o ekon. razmerah v dotičnih mestih in jim je v vseh ozirih na razpolago. V svrhu zboljšanja ekon. prilik skuša poklicati k življenju razna podporna društva in slične institucije.

Zato apelira odsek na vse v poštev prihajajoče merodajne činitelje, da mu gredo na roko pri realizaciji njegovih stremeljenj. Kajti akademikom samim ni mogoče storiti vsega. Mi nimamo vpliva niti gmotnih sredstev, to imate vi in ti javnost, ki nikdar ne pozabiš dopovedovati kaj pričakuješ od omladine in kaj je njena dolžnost, in ti domovina, ki ti je mladina up in

nada. Vi vsi imate gluha ušesa kadar potrka ta omladina, lačna in raztrgana, na vaša vrata in pravi glej tvoji up in nada — pomagaj! Kaj hočeš zahtevati od omladine, ki ji je uničila beda in socialni boj vse ideale, energijo in ki ponuja svojo uničeno mladost smrti? Od take omladine ne pričakuj rešitve niti ne zahtevaj ničesar od nje.

V naslednjem bomo podajali v vsaki številki kratek pregled ekonomskih prilik v tu- in inozemstvu za orientacijo tovarišem. Obširneje nam vsled omejenega prostora ni mogoče poročati. Kdor hoče natančnejših informacij, naj se obrne na naš odsek.

Ljubljana:

Odkar je vlada ukinila podpore podpornim društvom in je v Ljubljani prenehalo funkcionirati P. D. J. A. so se ekonomske prilike poslabšale.

Podpore se delijo v obliki individualnih študij mesečno 600 D.

Pogoji za akademike splošno znani. Abiturjenti: a) zrelostno spričevalo s soglasnim uspehom; b) ubožno spričevalo, potrjeno od davkarije; c) obveza, da bo služil v državni službi dvakrat tolikšno število let kot bo užival državno podporo. Podpirancev je ca 80. Sicer podpor ni, razen če upoštevamo nekatere prireditve v korist dijaštva, ki so temu ali onemu odpomogle iz trenutne zadrege.

Hrana se dobiva v menzi Gosp. Zadruga »Jadran«, ki ima svoje prostore v Akad. Kolegiju. V njej se lahko hranijo člani onih društev, ki so člani C. T., popust v njej imajo samo člani »Jadrana«, cena dnevno 1250 Din. Poleg tega se hranijo tovariši v menzi dijaškega podpornega društva (prostori v Marijanišču), ki pa je namenjena samo za katol. akademike in v dijaški kuhinji »Domovina«, cena od 10—15 Din dnevno. Povdariti je, da je ta hrana priprosta, sicer okusna pa komaj zadostna študentovska hrana. Zajutrak si poskrbi vsak sam in stane dnevno 3 Din.

Stanovanje: Obstoja Akad. Kolegij (Kolodvorska ul. 22), kjer je za študentovske razmere še jako udobno, snažno in moderno urejeno. Povečini so sobe za dva akademika; na razpolago je čitalnica, učilnica, jedilnica, kopalnica in obširno dvorišče s telovadnim orodjem. V njem stanuje 136 akademikov. Do sedaj se je nudilo stanovanje brezplačno, v bodoče se bodo plačevalo po premoženjskih razmerah. Najvišji znesek se še ni določil. Pogoji niso baš lahki. Prošnje novincem je vlagati na ravnateljstvo Akad. Kolegija do koncem meseca avgusta. Formularje razpošilja organ. stan. Akad. Kol. proti odškodnini.

Akademski dom na gradu je preostanek sekcije »Akad. dom« P. D. J. A-ja. Za silo dobi tam stanovanje ca 35 tovarišev. Kar se ugodnosti in udobnosti tiče, se ne da niti primerjati z Akad. Kolegijem. Je nekak refugium peccatorium, ker tam nihče ne vprašuje po učnih uspehih, marveč velja načelo, kdor prej pride, prej melje.

Privatna stanovanja se dobe od 150—300 Din mesečno brez kuřiva in zajutrka. Vlada še vedno stanovanjska kriza in je odvisno precej od spretnosti dotičnega, ki išče stanovanje. Splošno je lažje dobiti stanovanje s hrano vred kot brez nje in zopet lažje med počitnicami kot v začetku šolskega leta. Stanovanje s hrano stane prilično 750 Din mesečno.

Glede učnih pripomočkov je povečini vsak sam navezan nase, ker knjižnice raznih strokovnih društev nudijo le malo knjig na razpolago. Taks (vpisnin in podobno) se na ljubljanski univerzi ne plačuje. V pošteb bi prišli le prispevki v laboratorijih.

Rezultat bi bil: eksistenčni minimum z ugodnostmi v Akad. Kolegiju in drugod je 600—700 Din. Dobrosituiran tovariš, ki ne reflektira na ugodnosti 1000 Din.

Instrukcije se dobe toda s težavo, tudi drugi privatni zaslužki se ne dobe lahko.

Zagreb:

Podpore: a) državne štipendije, pogoji isti kot v Ljubljani. Podpirancev 120.

b) Jug. Akad. Podp. Društvo, ki je bilo v letošnjem letu navezано v glavnem na podporo javnosti. Te podpore so se delile akademikom v manjših zneskih. V ostalem je J. A. P. D. popolnoma ekonomska reprezentacija zagrebškega vseučilišča; zastopa svoje članstvo pri prošnjah za menzo, dom, štipendijah itd. in skrbi za ugodnosti članstva pri različnih gospodarskih institucijah. Članov ima 2100, njegovi lokali so na univerzi.

c) Židovsko podporno društvo, ki skrbi izključno samo za akademike žide.

Hrana se dobiva v centralni akad. menzi, ki ima svoje prostore na Sajmištu. V njej se hrani 700—800 akademikov. Polno plačilo za hrano znaša mesečno 1800 K. Menza je dobila od vlade nekaj podpor, zato daje revnim dijakom, čigar starši ne plačujejo nad 60 Din direktnega davka, hrano ceneje in sicer po sledečih kategorijah: 1. 300 K, 2. 450 K, 3. 600 K, 4. 900 K, 5. 1200 K, 6. 1500 K, 7. 1800 K. Zahtevajo strogo izpite. Posredovanje v kateremkoli oziru oskrbuje J. A. P. D., Zagreb, univerza. Prošnje za vsprejem v menzo je vlagati do 6. oktobra vsakega leta. Na vidiku so zopet dijaške borbe, ker hoče vlada ukiniti popolnoma vso podporo akad. menzam, ker nima nad njimi direktne uprave.

Hrvatska Akad. menza je navezana samo na privatno pomoč. V njej more biti sprejetih največ 100 akademikov. Prostore ima v Dugoj ulici.

Mnogi, ki ne morejo zadostiti učnim pogojem v drugih menzah, se hranijo v železničarski menzi v Mihanovićevo ulici v poslopju železniške direkcije. Hrana stane 900 K mesečno, cena je zato tako nizka, ker imajo prevoz živeža brezplačen. Izgleda, da bo rezervirana ta menza samo za akademike iz anektiranega Primorja.

Ostali se prehranjujejo v uradniški menzi (1800 K) in v gostilni (2300 K).

Stanovanje imajo akademiki v Dijaškem domu v Vodnikovi ulici. Sobe so večinoma za dvojico. Dom je prilično udoben in je razdeljen na pet enonadstropnih, zidanih paviljonov. Stanovanje plača 250 najrevnejših akademikov po 100 Din mesečno, 50 pa po 250 Din mesečno; pogoji isti kot pri menzi. Prednost imajo oni, ki so sodelovali pri graditvi doma. Upravni prostori so v petem paviljonu.

Dijaški dom v zgradbi višeg Kr. zem. rodilišta Ilica 83, kjer je prostora za 260 akad. Sobe so vlažne, velike, slabo razvetljene; čistost ni uzorna. Povprečno stanuje 8 akademikov v eni sobi. Z njim razpolaga centralna akad. menza in veljajo isti predpisi kakor za menzo. Stanovanje stane 150—250 K mesečno.

Dijaški dom v Putnikovi vojašnici je higijensko še slabši kot oni v Ilici 83. Tja so dodeljeni mlajši tovariši. Priporoča se prnesti odejo s seboj.

Privatno stanovanje stane na periferiji mesta (postelja z lučjo) 1000—2000 K. Stanovanje se najlažje dobi preko novinarskih antonov.

Zadnji čas se bavi ženska podružnica »Janušiča« z načrtom zgraditi akad. dom za akademičarke.

Dobivajo se instrukcije in mnogo akademikov je v privatnih in državnih službah.

Pranje perila stane mesečno 250—300 kron, zajutrak 400 kron. (Natančnejše informacije v uradnih urah našega odseka.)

München:

Kot primer za ekonomske prilike v Nemčiji, poročamo o prilikah v Münchenu obširneje, ker bomo poročila iz ostalih mest navedli v zelo kratki vsebini.

Udruženje Jugosl. studentov v Münchenu (Prannerstrasse 11/III.) ima okoli 40 članov, ki so deloma vpisani na univerzi, a deloma se bavijo z umetniškimi študijami.

Vsi ti akademiki so prišli z veliko težavo in obenem spomočjo protekcije tja, ker bavarske oblasti jim ne samo ne gredo na roko, ampak jim stavijo vse mogoče ovire pri dovoljenju za prebivanje v Bavarski. Poleg tega so vsi oni, ki se jim je posrečilo, da dobijo dovoljenje za prebivanje v Münchenu, izpostavljeni precej visokim denarnim izdatkom, ki jih morajo plačati inozemci in jih nemške oblasti imenujejo »Ausländerzuschlage«. Tako je n. pr. samo policija v Münchenu odredila, da morajo plačati Jugoslovenci za tekoči letni semester vsoto od 60.000 M na osebo za takozvani »Aufenthaltsbewilligung«. Poleg tega je največji izdatek šolnina, ki še ni določena za tekoči semester, ki pa bo brezdvomno prekoračila 100.000 M.

Odbor U. J. S. v Münchenu se je že pritožil tamkajšnjemu jugosl. konzulu zaradi navedenih taks, ki je obljubil, da bo opozoril naše merodajne oblasti na neprijateljsko taktiko napram Jugoslovanom in v prvi vrsti skušal doseči, da vsaj policija ukine takso. S tem kršijo Nemci odnošaje medsebojne reciprocitete med našo in njihovo državo. Med tem pa se naši policiji nikakor še ni zdelo umestno, da bi podvzela enake korake napram nemškim potnikom in podanikom, ki se nahajajo v mejah naše kraljevine. Čudno je in zaraditega je treba posebno naglasiti, da se Nemci — med katerimi se posebno odlikujejo Bavarci — zatekajo k agresivni politiki napram inozemcem v mejah svoje države in to na tak način, ki vzema v obzir vse podrobnosti, a o čemur inozemstvo dosedaj še ni vodilo računov. V zadnjem času so začeli posamezni konzulati drug za drugim ustavljati vidiranje potnih listov nemškim podanikom, tako, da postajajo odnošaji v tem pogledu zmeraj bolj napeti.

Kar se tiče življenja v tem mestu, se lahko reče, da je povsem ugodno in da se ne občutijo nikaki nedostatki v pogledu življenjskih potrebščin.

Stanovanjske prilike so zelo slabo, ker tudi v Münchenu vlada stanovanjska kriza. Z 1500 Din se živi še dokaj ugodno. Samo je treba omeniti, da se ta vsota ne sme smatrati kot stalna, ampak je odvisna od vrednosti marke, ki je kakor znano jako labilna. Za časa jesenskega padca marke je človek izhajal s 750 Din mesečno enako kot sedaj s 1500 Din. Zadnje čase je marka še dokaj stabilna toda cene življenjskih potrebščin rastejo s tendenco, da se izenačijo s povprečnimi cenami srednje Evrope.

V Münchenu vlada še danes stari umetniški duh. Večina jugosl. akad. študira slikarstvo ali glasbo. Ostali so medicinci ali tehnik.

Razen omenjenega udruženja obstoja še eno društvo — Deutsch-Suedslawische Vereinigung.

Vsako zblizanje z Bavarskimi udruženji je izključeno.

Po dopisu U. J. S. München.

Odsek je izdelal pravila »Centralnega akademskega podpornega društva«, ki so se po daljših debatah na treh sestankih sprejela končno na sestanku vse napredne akad. omladine brez izprememb proti nemu glasu.

Po teh pravilih je namen društva podpirati akademike na ljubljanski univerzi, v inozemstvu pa one iz Slovenije ter Primorce in Korošce. Pravila predvidevajo: častne, ustanovne, dobrodelne in podporne člane, ki volijo izmed sebe vodstvo in nadzorstvo. Dalje redne člane, ki volijo upravni odbor in izredne, ki nimajo volilne pravice. Redni član je lahko le oni akademik, ki je član kakega društva včlanjenega v C.T., izredni pa vsak visokošolec slovanske narodnosti potem, ko ga je na njegovo prošnjo sprejel upravni odbor.

Upravni odbor sprejema in rešuje prošnje za podpore, sklicuje občne zборе in vodi vso upravo društva. Vodstvo sprejema denarne prejeme, določa kredite upravnemu odboru, rešuje prizive članstva ter pritožbe proti upravnemu odboru in ima pravico kontrole nad delovanjem upravnega odbora; v vodstvu je zmeraj tudi vsakokratni predsednik upravnega odbora. Nadzorstvo pa pregleduje društvene račune in delovanje obeh odborov in poroča o tem na občnem zboru.

S tem je položen temelj našemu podpornemu društvu, na vas pa je ležeče, tovariši, da bo dobro uspeval.

»Prosveta« je važen odsek C. T. Skrbi za programatično vzgojevanje naprednega dijaštva in kulturno delo v njegovih vrstah. Enako skrb posveča tudi prosvetljevanju naroda. To težavno delo je s svojimi redkimi uspehi običajna mera, s kakršno presoja javnost še danes vrednost omladine. Umevno, da začenja naše dijaštvo že s tega razloga, saj smisel za stvar samo se nam kaj rada odreka, gojiti delo predvojnega slovenskega narodno-radikalnega dijaštva, kakor ga je ono vršilo v svojem akad. ferijalnem društvu »Prosveta«. To naše teženje pa močno ovira neorijentiranost, v kateri se nahaja danes napredna dijaška struja. Kajti zbirati predavatelje in jih zdaj s takim, zdaj z drugim predavanjem pošiljati v predavalnice, ustanavljati napredne knjižnice iz materiala, kakor pač pride na ljubljansko starino, to vendar ni ne racijonelno ne uspešno. Kadar pa se spet zaziblujemo v eno gibanje, takrat bo »Prosveta« imela i več sodelavcev in prijateljev i več uspehov. Letos vlada v Prosveti ves čas živahna podjetnost. Med drugim smo ustanovili pri Sokolu na Vačah knjižnico in priredili številna predavanja, zlasti v Ljubljani, na Vačah in v Litiji, v Preporodu pa smo imeli govorniški tečaj. Na vnebohod, 10. maja dopoldne je imela Prosveta v Ljubljani dobro uspeli Cvetlični dan, kojega čisti dobiček uporabi predvsem za izvedbo poslovnega programa.

ODBOR.

V C. T. VČLANJENA DRUŠTVA.

Jugosl. napr. akad. društvo »Jadran v zimskem semestru 1922. 23.
V današnji dobi, ko se duševno delo sploh ne ceni, imajo podvojeno otežkočeno stališče kulturna društva najrazličnejših vrst, zlasti ako ne nudijo svojim članom nobene dobrine, »ki se da prijeti«. Čisto razumljivo je, da zavzemajo med temi društvi prav zadnja mesta dijaške organizacije. »Jadran« je moral v zadnjih treh letih prestati še prav posebno kritične čase ker je gospodarsko vprašanje današnjega človeka vobče, prav posebno še študentovo, v obupni krizi. Vsaka pomoč je samo »božji obkladek« na rano, ki jo sme in more ozdraviti edinole čas, ako bo današnji človek — vsaj vzdržal na tej trhleni prehodni deski časa.

Drugič: iz opozicije k delu! Iz suženjstvá v svobodo, ko nimaš ničesar razun življenja!

Daši padajo krute obsodbe in očitanja na današnjo generacijo akad. omladino, se mora priznati da je vzdržala silnejše napore, kakor i katera druga, ki je živela v zdravih razmerah.

Tega se moramo vselej zavedati kadar motrimo današnje gibanje dijaških organizacij.

Vse kar je bilo storjeno danes, je ustvarilo dijaštvo samo in iz nič.

Pod geslom prejšnjega odbora — red i rad — je v minulem zimskem semestru nadaljeval svoje delo novi odbor. Ta deviza zahteva največji red in čim najjačje delo, tako v upravi kot od strani vsakega posameznika: Osoboditi naše vrste najhujšega in najbolj škodljivega sovraga einizma in skepti- cizma, razkužiti v njih vse slabe kali povojnega človeka, dvigniti v njih do prave veličine zopet prapor neskajljenega in čistega idealizma in tako urav- nati pot omladine v njeni pravi smeri — to so bila načela novega odbora. Zato vidimo, da se je usmerilo društveno delovanje navznoter, da se je obra- čala pozornost ureditvi predvsem notranjih razmer, prva skrb pa reviziji naših vrst. Tedenski društveni sestanki in predavanja kulturno-znanstvene sekcije so nudila priliko k zblizanju tovarišev, prihajajočih od vseh meja naše domovine, med seboj. Prišla je omladina iz vseh krajev širnega našega domovja, si obrazložila svoje mnenje in svoje težnje in spoznala je, da so nam skupne vsem in strnile so se naše vrste, jugoslovanske omladinske generacije. Na sestankih se je posvetovalo celokupno članstvo o ureditvi društvenih razmer in pa svojega gmotnega položaja. Bazo za razvoj kulturnega delovanja pa so tvorila predavanja. Zal, da se je posvečala tem doseđaj premala pažnja — ali kratka doba zimskega semestra in pa dolgotrajne počitnice niso mogle delovanja v tem oziru dovolj podpreti. Društvo je imelo 9 sestankov, od katerih štirje odpadejo na predavanja. Lepši uspeh obeta kulturno-znanstvena sekcija v tekočem tečaju. Šestero sestankov, med temi troje predavanj, v kateri dobi dveh mesecev nam priča, da gre naša sekcija svojo pot navzgor.

Spominu blagopokojnega g. dr. Ivana Tavčarja pa je bil posvečen »Tav- čarjev večer«, 20. marca, katerega je društvo priredilo v počaščenje manov svojega častnega člana in starešine.

Manjši so uspehi ostalih sekcij. Omeniti nam je marljivo delovanje pevskega zbora, kar je dokazal ob priliki III. Slovanskega večera in pa Tav- čarjevega večera. Trdno kot skala pa je stala peščica tovarišev v zabavnem odseku in skrbela za gmotno stran društva. Da njihov trud ni bil zaman, nam priča krasno uspeli, že preje omenjeni Slovanski večer.

Slika, ki nam jo nudi ta kratki pregled o delovanju društva, nam priča, da se to vrši v pravi smeri in da je društvo na najboljši poti, da postane vreden naslednik svoje dunajske »Slovenije«.

V prih. številki podamo več statističnega pregleda.

VI. P.

Klub jugoslovanskih naprednih akademikov iz Italije v Ljubljani.

Klub je bil ustanovljen z namenom, da nudi tovarišem naprednega sve- tovnega nazora forum, kjer se lahko v tej smeri nadalje izobrazujejo, da jim nudi možnost delovati za narod v anektiranem ozemlju, da skrbi kolikor mogoče za gmotni dobrobit svojih članov, kateri so skoro brez vsakih podpor. Klub ima nadalje namen, da estane v stalnih stikih z raznimi narodno-obram- benimi inštitucijami, da jih informira o stanju posameznih okrajev v Pri- morju, da tvori vez potom svojega članstva med posameznimi društvi v Primorju.

V ta namen se je v klubu osnoval nar.-obr. odsek. Glasom poslovnika tega odseka tvorijo ta odsek posamezni referenti, katerim pomagajo posamezni tovariši. Sprejel je ta način delovanja, da se na ta način pritegne čim večje število tovarišev k delovanju. Omenjeni referenti imajo skrbeti za delovanje v Ljubljani, pripravljajo delovanje v Primorju, skrbijo za stike z nar.-obr. društvi itd. V oskrbi tega odseka je knjižnica s knjigami, ki obravnavajo aktualna vprašanja, vprašanja o spornih ozemljih, o gospodarstvu itd.

V svrhu samoizobrazbe članov in informiranja o razmerah v Primorju, prireja nar.-obr. odsek predavanja in debatne večere. Za bližnjo bodočnost so predskrbljeni predavatelji za vsak teden in sicer izmed tovarišev članov. Dosedaj smo imeli dve predavanji: 1. Položaj v Istri (tov. Prodan Josip), 2. Kulturna diferencija v Primorju (tov. Kosovel Srečko); o drugem vprašanju se nadaljuje debata na prihodnjem sestanku. Sestanke posečajo tovariši skoro polnoštevilno. K predavanjem in debatnim večerom imajo dostop vsi akademiki naprednega mišljenja in tov. srednješolci »Zoraši«.

V svrhu stikov z nar.-obr. institucijami, poročamo, da smo že dejansko pomagali Jugosl. Matici v Lj. Na našo inicijativo in po sprejemu poročila o delovanju in stanju prizadetih društev, je »Klub« potom svojih članov prenesel v Brestovico 150 knjig, v Trst 250 knjig, v Boršt 6 inštrumentov za tamburaški zbor. Nadaljnje pošiljatve so predvidene.

Društvo šteje 35 članov.

»Korotan« — Celje. Prijazno Celje, nekaj zagrizena južnoštajerska nemška trdnjava, polagoma pridobiva slovensko lice. Številne organizacije so marljivo na delu, zlasti dijaške. Na trgovski šoli deluje zavodno udruženje »Korotan«. Uspehi tega društva pa bi bili gotovo še dosti lepši, da ne zapuste člani že po 2 oz. 3 letih zavoda in s tem tudi organizacije. Vse štiri sekcije udruženja: dramska, orkestralna, pevska in nogometna so že nastopile, vse z izredno ugodnim uspehom. »Korotan« je član Centralnega Tajništva, v vodstvu ga zastopa tov. Milan Mazelle.

JUGOSLOVANSKO DIJAŠTVO.

Z ljubljanske univerze. Pred kratkim se je tu osnoval akad. agrarni klub »Njiva« z nalogo, da zainteresira studentstvo za agrarne probleme. Z veseljem pozdravljamo klub in upamo, da se mu bo posrečilo zbuditi tudi med ljubljansko akademsko omladino veselje in zanimanje do študija teh aktualnih vprašanj. D.

Reprezentanca akademske omladine v Ljubljani. V težkih krčih se je porodila nekaka reperzentanca ljubljanske akademske omladine, ki jo tvorijo delegati poedinih strokovnih društev. Na ta način se je hotel tej instanci vtisniti pečat nepristranosti. Praksa pa je pokazala, da nimajo ta društva preveč smisla za skupnost. Naravno. Vsakokratni odbori strokovnih društev so bolj slučajne tvorbe, ker je udeležba na občnih zborih neznatna. V reprezentanco bi morali priti ljudje pravega kova. Mogoče bi bilo to doseči le, ako bi se rekrutirali iz foruma, na katerem je vsa omladina živo zainteresirana, recimo iz podpornega društva ali vsaj iz kulturnih društev.

Potem bi naši skupni nastopi pokazali gotovo lepšo sliko kot n. pr. zadnja protestna skupščina radi neplačanja honorarnih nastavnikov. L.

(Prinašamo kot golo vest in mnenje poedinea. K stvari se še povrnemo. Op. uredništva.)

SLOVANSKO DIJAŠTVO.

USCS. Cilj reorganizacije češkoslovaškega studentstva po prevratu, stvoriti organizacijo, ki naj odpravi škodljivo dijaško društveno razcepljenost in pokaže republiko in svetu čs.-dijaka v vseskozi enotni organizaciji — reprezentanci, se je z ustvaritvijo Osrednje Zveze Češkoslovaškega Studentstva (USCS) dobro posrečil.

V tem »svazu« je čs.-studentstvo udružilo vsa dijaška društva in udruženja v kolikor niso bila politična ali konfesionalna. V njem so organizirana fakultetna, visokošolska, pokrajinska, kulturna, socialna, športna in gimnastična društva iz cele republike in ono na Dunaju. Svaz ima štiri oblastne odbore (središča): Praški oblastni odbor USCS, ki združuje društva iz Češke, oblastni odbor v Brnu, v njem so organizirana društva Moravske in Slezije, Zveza slovaškega študentstva z začasnim sedežem v Pragi, ki združuje slovaška društva in končno Akademsko udruženje na Dunaju. V poslovnem letu 1922. je imela praška oblast 17 fakultetnih in 151 drugih društev. Zveza češkoslovaškega studentstva v Brnu je imela 12 fakultetnih in 46 ostalih. Zveza slovaškega studentstva pa 3 fakultetna in 11 drugih društev. Dunaj ima eno društvo.

Za dvoje oblastnih društev dijaštva podkarpatske Rusije pa še ni stvorjen oblastni odbor. Po številu članstva šteje praška oblast 16.323 članov, brnska 5.632, slovaška 1044, Dunaj 136 in podkarpatska Rusija 250 članov — skupno 23.385 članov. Od teh je 3024 srednješolcev. Reprezentanco in eksekutivo vsega svaza izvršuje osrednji odbor, ki ga voli občni zbor delegatov iz posameznih društev. Do 100 članov močna društva pošljejo na ta občni zbor 1 delegata, do 250 članov 2, in za vsakih nadaljnjih 100 članov po enega. Ves »Ustredni svaz češkoslovenskega studentstva« je programu odgovarjajoče razdeljen v socialni, finančni, tiskarniški, tiskovni srednješolski in zunanji odsek. Tudi oblastni odbor si voli za svoje delovno območje svoj upravni odbor in lastno predsedstvo. Predsednik USCS mora biti najmanj 21 let star in mora že najmanj dve leti aktivno sodelovati v studentskem društvenem življenju. Svaz je član Mednarodne studentske organizacije (Confederation international des Etudiants), in je kot tak sodeloval že na več mednarodnih kongresih dijaštva. Ta češkoslovaška studentska organizacija bo gotovo našla že bogatih uspehov, ko bo posestrima na jugu, naša jugoslovanska reprezentanca, šele v korakala v življenje.

—a—

LISTNICA UREDNIŠTVA IN UPRAVNIŠTVA.

Po dveh letih prestanka stopa »Vidovdan« preroben zopet na plan. Težko smo ga pogrešali. Današnje miselno razcepljenost naprednega dijaštva moramo predvsem pripisovati dejstvu, da nismo imeli svojega lista, foruma, kjer bi se izkristalizirale naše ideje. Kar smo zagrešili, skušajmo popraviti! Vabimo vse napredno dijaštvo in vse one, ki imajo dijaštvu povedati kar koli, k sotrudništvu.

Mnogo tvarine smo vsled pomanjkanja prostora odložili. — Prihodnja številka bo imela tudi prilogo.

Prvo številko smo poslali vsem onim, o katerih upamo, da se bodo na list naročili. Prosimo vse one, ki se ne nameravajo naročiti, da list vrnejo tekom treh dni, sicer jih bomo smatrali za naročnike. Vse cenj. somišljenike prosimo, da nam nakažejo potom priložene položnice minimalno naročnino, da bomo v stanu list redno in točno izdajati.

IZJAVA.

Agrarni klub »Njiva.« Tekočega meseca se je osnoval na ljubljanski univerzi agrarni klub »Njiva«. Po svoji ideologiji in istotako po svoji genezi je v tesni zvezi z agrarnim klubom »Gruda«, ki se je nameraval osnovati lansko leto. Program in namen — mislim — da je dovolj jasno obsežen že v naslovu samem. Prepričan pa sem, da so ga veseli vsi, ki se zavedajo kolikega pomena je agrarno vprašanje v današnji socialni politiki, prav posebno pri nas v — agrarni državi. Nobena politična stranka ga ne zavrača in osnovalce so se celo izrazite stranke, ki so si nadele kot prvo nalogo in glavni cilj rešiti agrarno vprašanje; vsaj njih programi govore tako.

Brez dvoma bo našel novi klub v vseh vrstah napredno misleče omladine aktivnega odziva in resne volje do sodelovanja. Tudi Jug. napr. akad. društvo »Jadran«, sledeč svojemu namenu, pozdravlja to misel in želi novemu klubu mnogo uspehov.

Dodatno. Kakor smo zvedeli, se je vršil ustanovni občni zbor Agrarnega kluba 16. t. m. in si izbral svoj prvi upravni odbor. Klub je povdaril, da je nepolitičen. Sklenjeno pa je bilo obenem, da nimajo pristopa v »Njivo« člani »Jadrana«, češ, da je »Jadran« »politično društvo«, istotako vsa 3 ljubljanska akademska katoliška društva.

Za »Jadran« ugotavljamo, da je popolnoma svobodomiselnno društvo, ki »odklanja vsiljevanje svetovnih nazorov v imenu katerihkoli avtoritet« in ki »ne priznava privilegijev konfesionalnih organizacij«. Za danes se nočemo spuščati v polemiko, dali je novi klub slabo poučen ali pa je morda vedoma inscenirana intriga na prizadevanje posameznih članov. Kajti malo je verjetno, da bi nihče izmed 40 priglašanih članov ne poznal »Jadrana«, zlasti, ker nahajamo med njimi take, ki so imeli priliko biti aktivni člani »Jadrana« a jih je vsled njihove neaktivnosti izključil.

Tudi je neovržno, da sta si »Triglav« in »Jadran« bratski društvi po svojem enakem programu, cilju in mišljenju, in vendar je »Triglavu« bila naklonjenost »Njive« milejša.

Vzemimo pa slučaj, da je »Jadran« res politično društvo. Nikakor ne moremo razumeti, da je bil to povod klubu, kakoršen je »Njiva«, da bi

branil članom takega društva, da se ne smejo udeleževati na programu, ki ga proglašajo »Njiva« kot nepolitičnega — nadstrankarskega. Umestno in razumljivo bi bila taka klauzula v slučaju, ako bi pristajala »Njiva« na kak program, ki ga »Jadran« izključuje ali pa kvečjemu, če bi proglašala »Njiva« kot edino zveličavno merilo današnjega človeka — agrarno vprašanje. Ker pa vsega tega ne more nihče dokazati, smo v zadregi, dali so si tovariši v »Njivi« in okrog nje povsem na jasnem, kaj hočejo pod klobukom svojega lepega imena.

In končno še to: če bi bili tako ozkosrčni kot si nas predstavlja »Njiva«, bi jej zamerili, da so pozvali na svoj ustanovni občni zbor g. ministra n. r. Puclja, kot predstavnika — Samostojne kmet. stranke(!), in ga prosili za pomoč, kojo jim je g. minister tudi obljubil, kar je po naši misli seveda hvalevredno; zamerili bi jim tudi, da so se z njim vred veselili upanja, ki jim ga je dal g. minister na lepe prihodnje čase. Vse to bi jim zamerili, ko bi bili, kar mislijo da smo, dasi nismo.

Prav na uho pa bodi povedano še to, da ni kljub vsemu temu hudemu nastopu proti nam v nas nobene žal misli, temveč baš obratno, kakor smo že zgoraj omenili. Nič se nas ne bojte, vi ki ste na Njivi, čeprav je naša »politika« malo širša, kakor jo dopuščajo vaša pravila, kajti mi na Jadranu smo dovezetni za vse, kar je lepega, poštenega in naprednega.

Ivan Kolar

z odobrenjem odbora J. n. a. d. »Jadrana«.
